Ігор Зозуля

*аспірант кафедри гуманітарних та соціально-політичних наук
ОРІДУ НАДУ при Президентіві України,
м. Одеса, Україна, e-mail: zozulya.I.Yu.2019@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-6077-7426>*

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ОДИН ЗІ ШЛЯХІВ РОЗВИТКУ НОВОЇ МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ МОРЯКІВ

Анотація. Дана стаття демонструє рівень дослідження проблеми соціального захисту моряків з врахуванням децентралізації та можливостей територіальних громад, які мають морську інфраструктуру. Результати аналізу наукових джерел щодо дефініції соціального захисту, у тому числі і моряків показали наявність розмаїття визначень, які залежать від галузі науки, в межах якої проводиться дослідження. Наукові публікації висвітлюють проблематику організаційного, інституційного та правового забезпечення. Моделі соціального захисту досліджуються саме в такому контексті.

Окремі дослідження в галузі публічного управління щодо соціального захисту моряків відсутні. Моряки не розглядаються як окрема категорія зі специфічними умовами праці, які вимагають спеціальних умов соціального захисту. Проблемам децентралізації, моделей діяльності органів місцевого самоврядування та громади присвячено багато публікацій в науці публічного управління та адміністрування. В більшості публікацій наголошується на важливості процесів децентралізації для громади. Втім, відсутні конкретні дослідження щодо ролі суб'єктів місцевого самоврядування в розробці моделей соціального захисту. Дослідники вивчають проблеми територіальних громад в контексті діяльності органів публічного адміністрування, а саме: стратегічне планування розвитку територіальних громад; пріоритети сталого розвитку громад; європейський досвід децентралізації; розвиток інституціональної структури регіону; правові засади децентралізації; бюджетів громад; зміцнення муніципальної економіки.

Аналіз наукових статей продемонстрував наявність правового та функціонально-організаційного підґрунтя для вирішення громадами проблем соціального захисту різних категорій населення на рівні місцевого самоврядування. Все це потребує правового забезпечення та вироблення моделі соціального захисту моряків в територіальних громадах, які мають морську інфраструктуру. Модель соціального захисту моряків, яка ґрунтується

на громадській власності та громадській відповідальності може сприяти економічному зростанню громади. В даному аспекті варто враховувати концептуальні засади, розроблені науковцями стосовно наступного: форм залучення суб'єктів управління національного, регіонального та місцевого рівнів; формування нової моделі управління, зорієнтованої на посилення ролі територіальних громад; зацікавленості міжнародних донорів щодо фінансування проєктів територіальних громад; розподілу фінансових ресурсів; зміни характеру взаємовідносин з центральною владою.

Ключові слова: публічне управління та адміністрування, соціальний захист, соціальний захист моряків, місцеве самоврядування, модель соціального захисту.

Ihor Zozulia

*Postgraduate student of the Department of Humanities and Socio-Political Sciences
ORIDU NAPA under the President of Ukraine,
Odesa, Ukraine, e-mail: zozulya.I.Yu.2019@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-6077-7426>*

DECENTRALIZATION OF LOCAL SELF-GOVERNMENT AS ONE OF THE WAYS OF DEVELOPMENT OF A NEW MODEL OF SOCIAL PROTECTION FOR SEAFARERS

Abstract. This article demonstrates the level of research on the problem of social protection of seafarers, taking into account decentralization and the capabilities of local communities with maritime infrastructure. The results of the analysis of scientific sources on the definition of social protection, including seafarers, showed the presence of a variety of definitions that depend on the field of science within which the study is conducted. Scientific publications cover the issues of organizational, institutional and legal support. Models of social protection are studied in this context.

There are no separate studies in the field of public administration on the social protection of seafarers. Seafarers are not considered as a separate category with specific working conditions that require special social protection conditions. Many publications in the science of public administration are devoted to the problems of decentralization and models of local government and community. Many publications address the importance of decentralization processes for the community. However, there are no specific studies on the role of local governments in developing social protection models. Researchers study the problems of local communities in the context of the activities of public administration bodies, namely: strategic planning for the development of territorial communities; setting priorities for sustainable

community development; European experience of decentralization; priorities for sustainable community development; European experience of decentralization; розвиток інституціональної структури регіону; legal principles of decentralization; community budgets; strengthening the municipal economy.

The analysis of scientific articles showed the existence of a legal and functional-organizational basis for solving the problems of social protection of different categories of the population at the level of local self-government. This requires legal support and the development of a model of social protection for seafarers in local communities with maritime infrastructure. The model of social protection of seafarers, which is based on state property and public responsibility, will contribute to the economic growth of the community. In this aspect, it is necessary to take into account the conceptual framework developed by scientists in relation to the following: forms of involvement of government entities at the national, regional and local levels; formation of a new management model focused on strengthening the role of territorial communities; interest of international donors in financing projects of territorial communities; distribution of financial resources; changes in the content of relations with the central government.

Keywords: public administration and public management, social protection, social protection of seafarers, local self-government, model of social protection.

Постановка проблеми. На сьогодні в Україні проблема соціального захисту моряків є актуальним питанням як для науки публічного управління та адміністрування, так і для практичної діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування. Попри наявність великої кількості правових актів щодо соціального захисту, моряків не відносять окремої категорії, яка має важкі специфічні умови праці, що вимагає окремого соціально-економічного та правового регулювання. Соціальний захист для них здійснюється на загальних умовах, зокрема в частині пенсійного забезпечення. Окрім того, відсутність правових актів щодо взаємодії з державами, на які зараз, в переважній більшості, працюють українські моряки, призводить до двох видів незахищеності: 1) правові гарантії безпеки життєдіяльності і оплати праці, оскільки моряки працюються на приватні компанії; 2) правові гарантії на соціальний захист як в Україні, так і в іншій державі, де зареєстрована приватна компанія, яка надає морякам місце працевлаштування. В науковому контексті розуміння поняття «соціальний захист» відрізняється розмаїттям поглядів, концепцій, теоретичних засад. Втім, відсутня окрема дефініція «соціальний захист моряків». Отже, виникає низка науково-прикладних проблем, до вирішення яких мають бути залучені суб'єкти публічного управління та адміністрування. Важливим питанням постає вироблення відповідної моделі соціального захисту моряків.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз останніх досліджень

українських науковців свідчить про наявність декількох напрямів дослідження моделей соціального захисту в державі, зокрема: 1) наявність великої кількості визначень поняття «соціальний захист» в залежності від галузі науки; 2) відсутність сталих поглядів щодо визначення поняття «соціальний захист» в правовому контексті, особливо те, що стосується моряків; 3) наявність наукових досліджень в контексті організаційного та інституційного забезпечення процесу соціального захисту; 4) велика увага проблематиці соціального захисту на рівні державної політики, у тому числі і соціального захисту окремих категорій населення, але без врахування проблем соціального захисту моряків.

Також аналіз продемонстрував відсутність досліджень у наступних актуальних напрямках: 1) соціального захисту в науці публічного управління та адміністрування в аспекті впливу на дану проблематику органів місцевого самоврядування та громади, які можуть створювати акціонерні громадські товариства задля підтримки судноплавства та працевлаштування моряків; 2) соціального захисту моряків, які працюють в Україні, і тих, хто працює під прапорами інших держав; 3) створення окремого законодавства з питань соціального захисту моряків; 4) ратифікації міжнародних правових актів з праці моряків та їх соціального забезпечення та соціальних гарантій; 5) формування окремого структурного підрозділу в органах державної влади та місцевого самоврядування з питань соціального захисту моряків; 6) вирішення правових колізій щодо ратифікації міжнародних правових актів щодо соціального захисту моряків; 7) побудови моделі публічного управління соціальним захистом.

Також відсутні дослідження щодо ролі місцевого самоврядування в умовах децентралізації в розробці моделі соціального захисту моряків, зокрема у приморських регіонах.

Мета статті: висвітлити результати аналізу наукових досліджень щодо ролі місцевого самоврядування та громади в умовах децентралізації щодо розробки моделі соціального захисту моряків.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукових досліджень проблематики децентралізації та можливостей сучасного місцевого самоврядування в Україні продемонстрував відсутність як єдиного погляду на дану проблематику, так і відсутність конкретних досліджень щодо можливостей місцевого самоврядування розробки різних моделей соціального захисту.

Здебільшого досліджуються наступні проблеми територіальних громад: стратегічного планування розвитку об'єднаних територіальних громад (В.О. Армашова, 2018); [1] адаптаційного підходу до визначення пріоритетів сталого розвитку (в розумінні екобезпеки) за участі місцевих громад (Н.В. Бобровська, 2018); [2] європейського досвіду децентралізації (Я.Л. Донець, М.С. Піляк, 2018), [3] (О.О. Боярський, 2019); [4] розвитку

інституціональної структури регіону (М.В. Дубініна, 2018); [5] значення децентралізації та створення об'єднаних територіальних громад для регіонального розвитку (Р.С. Солодуненко, 2018); [6] концептуально-правових засад децентралізації в Україні (К.В. Балджи, 2018); [7] основних аспектів децентралізації влади в Україні (С.О. Ломпей, 2018); [8] місцевого розвитку в контексті децентралізації (К.М. Скокова, 2018); [9] правових аспектів запровадження децентралізації (М.П. Ушканенко, 2018); [10] бюджетів об'єднаних територіальних громад у контексті децентралізації влади (Р. Бедрій, 2019); [11] децентралізація публічної влади і зміцнення муніципальної економіки (П. Гураль, 2019); [12] проблем децентралізації (Н.А. Циганчук, 2019). [13].

В правовому контексті в наукових джерелах розглядаються процеси передачі прав територіальним громадам, але не вказуються конкретні шляхи вирішення питань соціального захисту та механізми його забезпечення. Л. Василенко, М. Добровінський (2017) розглядають передачу прав на прийняття рішень в умовах децентралізації тим органам, які не перебувають в ієрархічній підпорядкованості центральним органам влади й найчастіше обираються зацікавленими громадянами. [14] І.В. Хребтій (2018) характеризує децентралізацію з територіальної та функціональної точки зору, де передаються функції центральної влади до виконавчої влади адміністративно територіальних одиниць. [15] Ю.М. Бардачов, І.П. Лопушинський, Р.М. Плющ (2019) вважають, що децентралізація – це краща форма залучення суб'єктів управління національного, регіонального та місцевого рівнів [16]

О.В. Алейнікова (2019) стверджує, що децентралізація як системний процес має власні чинники успішності, які можна чітко означити, а успішність децентралізації залежить від вмотивованої участі громад та їх економічно активного населення. [17] Л.В. Горохова (2018) визначальним завданням децентралізації влади в Україні вважає формування нової демократичної моделі управління, зорієнтованої на посилення ролі територіальних громад. [18] І.Л. Литвинчук (2018) проводить дослідження в контексті інноваційної стратегії, яка тлумачиться як надбудова до стратегії реформ децентралізації, і є синергетичним управлінським ефектам. [19] І.В. Дробуш (2018) зауважує, що налагодження тісної співпраці з місцевою спільнотою, мобільного реагування на потреби кожного мешканця, який територіально є віддаленим від адміністративного центру територіальної громади й була створена нова організаційна структура в системі місцевого самоврядування – інститут старости [20]

М.М. Русинюк (2018) наголошує, що перед дослідниками постає потреба розроблення такого механізму впровадження децентралізації, який би забезпечив сталий розвиток держави. Дослідник зауважує, що особливу увагу доречно приділити розгляду проблемних аспектів та недоліків децентралізації публічного управління та адміністрування [21] С.З. Весперіс, Я.В. Решетняк

(2018) зауважують, що процес децентралізації викликав значне зростання зацікавленості міжнародних донорів щодо фінансування новостворених громад через надання їм грантової підтримки на реалізацію проектів, спрямованих на підвищення соціально-економічного рівня життя населення. [22] О.Ф. Новікова, О.І. Амоша, В.П. Антонюк, В.П. Вишневський та ін. (2018) в контексті децентралізації визначають соціальні ресурси, які нерозривно пов'язаний із рівнями підприємницької, трудової та інноваційної активності громадян та визначається соціальною відповідальністю бізнесу, підприємництва, окремих соціальних груп та осіб на окремих територіях. [23]

Н.О. Муніка (2018) вважає, що децентралізація є потужним інструментом державної політики із забезпечення збалансованого розвитку територіальних громад. [24] О.І. Голубчак, Л.Т. Гораль, С.В. Король (2018) наголошують, що від ефективного розподілу фінансових ресурсів залежать не тільки позитивні результати, але й рівень та якість життя населення. [25] Л. Сус (2016) зауважує, що децентралізація є доволі складним поняттям, яке можна розкривати через його вплив на: адміністративно-територіальний устрій держави, систему органів публічної адміністрації, розподіл між ними функцій, повноважень та фінансових ресурсів. [26] О.Майданик (2018) зазначає, що формування української моделі місцевого самоврядування здійснюється, з урахуванням міжнародно-правових стандартів та практики інших країн в різних напрямках: системно-структурному, функціональному, процедурно-організаційному, фінансовому та ґрунтується на змішаній системі. [27]

Модель автономного місцевого самоврядування виокремлено в наукових працях І.С. Щебетуна (2013) та визначено, що найбільш послідовно впроваджена в таких країнах як США, Канада, Великобританія, Австралія, Нова Зеландія. Вона базується на положеннях «громадської» муніципальної доктрини й тому припускає відділення місцевого самоврядування від системи державної влади, виключаючи будь-яке пряме підпорядкування муніципальних органів органам вищого рівня. Характерна риса даної моделі - відсутність на місцях повноважних представників центрального уряду, що контролюють виборні муніципальні органи. Контроль центру за діяльністю органів місцевого самоврядування в цьому випадку носить періодичний характер і здійснюється шляхом фінансових ревізій (особливо відносно витрати цільових субсидій з вищих бюджетів). [28] І.В. Шарапанівська, Л.О. Нікітенко (2019) стверджують, що ідейним джерелом місцевого самоврядування виступає парадигма про природне право людини з відображенням категорії справедливості, свободи та рівності. [29] Дослідники зводять основні їх відмінності до різниці у поглядах на способи формування місцевих органів та на характер взаємовідносин з центральною владою. Н.М. Кондрацька (2015) наголошує на доцільності розмежування понять «модель місцевого самоврядування» та «система місцевого самоврядування», які в науковій літературі доволі часто вживаються

як синоніми. Моделі місцеві самоврядування слід розглядати у межах певної системи. [30]

Nicoletti Luigi (2018) інститути громадянського суспільства розглядає як спільний орган місцевого самоврядування та виокремлює *корпоративну модель*. Ці інститути відтворюють на місцевому рівні урядову систему, вони є легітимізовані, характеризується великою кількістю комунікаційних каналів. Спільнота характеризується як складна соціальна система, до складу якої входять індивіди або групи людей, які мають можливість обмінюватись культурою, традиціями, релігією, принципами та спільними цілями. Саме така спільнота формує громаду, а вони в свою чергу спрямовані на створення громадянського суспільства. Така система відносин заснована на принципах, що дозволяють співіснувати та ефективно взаємодіяти державі, місцевому самоврядуванню, громадянському суспільству та кожному індивіду окремо. Посилення такої позиції підкріплюється процесами децентралізації, яка передбачає передачу та делегування повноважень на місцевий рівень, що легітимізовано законодавством. [31]

М. Баймуратов (2019) визначає територіальний колектив (місцеве співтовариство) як «сукупність фізичних осіб, які постійно мешкають на певній території і пов'язані територіально-особистісними зв'язками системного характеру». [33] На думку науковця, таке місцеве співтовариство у наслідок спільних взаємних комунікацій, що є системоутворюючим, об'єктивно здатне виробляти характерні інтереси і реалізовувати їх на рівні місцевого самоврядування.

Науковці (2018) відзначають, що спроможною територіальною громадою є така громада, в якій місцеві джерела наповнення бюджету, інфраструктурні та кадрові ресурси є достатніми для вирішення її органами місцевого самоврядування питань місцевого значення, передбачених законодавством, в інтересах жителів громади та об'єднань громадян. [33]

Висновки. Отже, аналіз літератури продемонстрував наявність правового та функціонально-організаційного підґрунтя для вирішення громадами на рівні місцевого самоврядування проблем соціального захисту різних категорій населення. Втім, враховуючи зарубіжний досвід ролі місцевого самоврядування у вирішенні питань соціального захисту моряків, зауважимо, що для імплементації такого досвіду мають бути відповідні моделі децентралізації влади і моделі соціального захисту. Все це потребує правового забезпечення та вироблення моделі соціального захисту моряків в територіальних громадах, які мають географічні та соціально-економічні передумови соціального захисту моряків. З іншого боку, модель соціального захисту моряків, яка ґрунтується на громадській власності та громадській відповідальності може сприяти економічному зростанню громади.

Література:

1. Армашова В.О. Основи стратегічного планування розвитку об'єднаних територіальних громад / В.О. Армашова // Розвиток територіальних громад в умовах децентралізації: правові, економічні та соціальні аспекти: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 13-14 грудня 2018 р.). Миколаїв : МНАУ, 2018. – С. 19-22.
2. Бобровська Н.В. Пріоритети сталого розвитку регіону за участі місцевих громад: адаптаційний підхід / Н.В. Бобровська // Розвиток територіальних громад в умовах децентралізації: правові, економічні та соціальні аспекти: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 13-14 грудня 2018 р.). Миколаїв : МНАУ, 2018. – С. 25-28.
3. Донець Я.Л. Процеси децентралізації та європейський досвід / Я.Л. Донець, М.С. Піляк // Розвиток територіальних громад в умовах децентралізації: правові, економічні та соціальні аспекти: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 13-14 грудня 2018 р.). Миколаїв : МНАУ, 2018. – С. 40-43.
4. Боярський О.О. Децентралізація і людина: європейський підхід до побудови системи координат / О.О. Боярський // Тези доповідей Третьої щорічної всеукраїнської науково-практичної конференції «Муніципальна реформа в контексті євроінтеграції України: позиція влади, науковців, профспілок та громадськості» (м. Київ, 06 грудня 2019 р.). – К.: ТОВ « ВІ ЕН ЕЙ ПРЕС», 2019. – С. 210-218.
5. Дубініна М.В. Напрями розвитку інституціональної структури регіону / М.В. Дубініна // Розвиток територіальних громад в умовах децентралізації: правові, економічні та соціальні аспекти: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 13-14 грудня 2018 р.). Миколаїв : МНАУ, 2018. – С. 43-45.
6. Солодуненко Р.С. Значення децентралізації та створення об'єднаних територіальних громад для регіонального розвитку / Р.С. Солодуненко // Розвиток територіальних громад в умовах децентралізації: правові, економічні та соціальні аспекти: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 13-14 грудня 2018 р.). Миколаїв : МНАУ, 2018. – С. 111-113.
7. Балджи К.В. Концептуально-правові засади децентралізації в Україні / К.В. Балджи // Розвиток територіальних громад в умовах децентралізації: правові, економічні та соціальні аспекти: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 13-14 грудня 2018 р.). Миколаїв : МНАУ, 2018. – С. 137-140.
8. Ломпей С.О. Децентралізації влади в Україні: основні аспекти та положення / С.О.Ломпей // Розвиток територіальних громад в умовах децентралізації: правові, економічні та соціальні аспекти: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 13-14 грудня 2018 р.). Миколаїв : МНАУ, 2018. – С. 149-152.
9. Скокова К.М. Проблематика децентралізації в Україні / К.М. Скокова // Розвиток територіальних громад в умовах децентралізації: правові, економічні та соціальні аспекти: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 13-14 грудня 2018 р.). Миколаїв : МНАУ, 2018. – С. 169-174.
10. Ушканенко М.П. Децентралізація: передумови та правові аспекти запровадження / М.П. Ушканенко // Розвиток територіальних громад в умовах децентралізації: правові, економічні та соціальні аспекти: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 13-14 грудня 2018 р.). Миколаїв : МНАУ, 2018. – С. 180-183.
11. Бедрій Р. Бюджети об'єднаних територіальних громад у контексті децентралізації влади в Україні / Р. Бедрій // Децентралізація публічної влади в Україні: здобутки, проблеми та перспективи: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю (15 березня 2019 р., м. Львів) / за наук. ред. проф. П. Гураля, проф. О. Сушинського. — Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2019. – С. 23-27.

12. Гураль П. Децентралізація публічної влади і зміцнення муніципальної економіки / П. Гураль // Децентралізація публічної влади в Україні: здобутки, проблеми та перспективи: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю (15 березня 2019 р., м. Львів) / за наук. ред. проф. П. Гуралю, проф. О. Сушинського. — Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2019. — С. 53-60.

13. Циганчук Н.А. Проблеми децентралізації та шляхи їх вирішення / Н.А. Циганчук // Тези доповідей Третьої щорічної всеукраїнської науково-практичної конференції «Муніципальна реформа в контексті євроінтеграції України: позиція влади, науковців, профспілок та громадськості» (м. Київ, 06 грудня 2019 р.). — К.: ТОВ «ВІ ЕН ЕЙ ПРЕС», 2019 — С. 130-134.

14. Василенко Л. Децентралізація та реформа місцевого самоврядування / Л. Василенко, М. Добровінський // *Адміністративне право і процес*. — 2017. - № 3. Режим доступу : <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/3/28.pdf>

15. Хребтій І.В. Децентралізація як рушійна сила підвищення ефективності державного управління / І.В. Хребтій // *Інвестиції: практика та досвід*. — 2018. - № 1. — С. 109-112. Режим доступу : http://www.investplan.com.ua/pdf/1_2018/22.pdf

16. Громадівська модель самоврядування в Україні: колективна монографія / кол. авт.; за заг. ред. проф. Ю.М. Бардачова, І.П. Лопушинського, Р.М. Плюща. Херсон: Книжкове видавництво ФОП Вишемирський В. С., 2019. — 708 с.

17. Алейнікова О.В. Децентралізація влади: чинники успіху / О.В. Алейнікова // Тези доповідей Третьої щорічної всеукраїнської науково-практичної конференції «Муніципальна реформа в контексті євроінтеграції України: позиція влади, науковців, профспілок та громадськості» (м. Київ, 06 грудня 2019 р.). — К.: ТОВ «ВІ ЕН ЕЙ ПРЕС», 2019 — С. 81-84.

18. Горохова Л.В. Децентралізація влади та реформування місцевого самоврядування (на прикладі Житомирщини) / Л.В. Горохова // Децентралізація влади, проведення реформ в Україні. Сучасний стан та проблеми підготовки кадрів для об'єднаних територіальних громад : Матеріали II Міжнародної науково-методичної конференції (м. Рівне, 13-14 грудня 2018 р.). - Рівне : НУВГП, 2018. — С. 48-51.

19. Литвинчук І.Л. Реформа децентралізації та управління локальним розвитком у вимірі інтелектуалізації суспільства / І.Л. Литвинчук // Децентралізація влади, проведення реформ в Україні. Сучасний стан та проблеми підготовки кадрів для об'єднаних територіальних громад : Матеріали II Міжнародної науково-методичної конференції (м. Рівне, 13-14 грудня 2018 р.). — Рівне : НУВГП, 2018. — С. 114-116.

20. Дробуш І.В. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації влади в Україні: сучасний стан та перспективи / І.В. Дробуш // Часопис Національного університету «Острозька академія». — Серія "Право". — 2018. -№2(18). Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2018/n2/18divstp.pdf>.

21. Русинюк М.М. Проблеми та недоліки децентралізації публічного управління та адміністрування / М.М. Русинюк // Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. — Серія: Державне управління. — 2018. - № 1. - Т. 29 (68). Режим доступу : http://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/1_2018/27.pdf

22. Весперіс С.З. Децентралізація: проблеми новосформованих об'єднаних територіальних громад / С.З. Весперіс, Я.В. Решетняк // Науковий вісник Ужгородського національного університету. — 2018. — Вип. 19. - Ч. 1. Режим доступу : <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/24181/1/%D0%94%D0%95%D0%A6%D0%95%D0%9D%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%9B%D0%86%D0%97%D0%90%D0%A6%D0%86%D0%AF%20%D0%9F%D0%A0%D0%9E%D0%91%D0%9B%D0%95%D0%9C%D0%98%20%D0%9D%D0%9E%D0%92%D0%9E%D0%A1%D0%A4%D0%9E%D0%A0%D0%9C%D0%9E%D0%92%D0%90%D0%9D%D0%98%D0%A5.pdf>

23. Соціальні ресурси децентралізації управління: механізми мобілізації та ефективного використання: монографія / О.Ф. Новікова, О.І. Амоша, В.П. Антонюк, В.П. Вишневський та ін.; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Київ, 2018. – 480 с.

24. Муніка Н.О. Сучасний етап децентралізації в Україні: проблеми й здобутки / Н.О. Муніка // Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Сер. «Економічні науки». – 2018. – № 3. – С. 386-391. Режим доступу : <http://dspace.knau.kharkov.ua/jspui/bitstream/123456789/1793/1/%D0%9C%D1%83%D0%BD%D1%96%D0%BA%D0%B0%20%D0%9D.%D0%9E..pdf>

25. Дослідження теоретико-практичних аспектів децентралізації як нової системи управління в Україні / О.І. Голубчак, Л.Т. Гораль, С.В. Король [Електронний ресурс] DOI: 10.15587/2312-8372.2018.149673. Режим доступу : <http://journals.urau.ua/tarp/article/download/149673/154616>

26. Сус Л. Проведення децентралізаційних реформ: уроки для України / Л. Сус [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://ir.znau.edu.ua/bitstream/123456789/7910/3/FIRR_2016_20-23.pdf

27. Майданик О. Становлення та розвиток української моделі місцевого самоврядування / О. Майданик // Вісник АПСВТ. – 2018. – Вип. 1. Режим доступу : https://www.researchgate.net/publication/323640878_STANOVLENNIA_TA_ROZVITOK_UKRAINSKOI_MODELI_MISCEVOGO_SAMOVRADUVANNA (дата звернення : 22.02.2020).

28. Щебетун І.С. Модель місцевого самоврядування: поняття, взаємозв'язок з концепцією та системою місцевого самоврядування / І.С. Щебетун // Державне управління. – 2013. – Вип. 1. Режим доступу : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Pchdu_2013_1_12.pdf (дата звернення : 19.02.2020).

29. Шарапанівська І.В. Концепції (теорії) місцевого самоврядування як основа для відокремлення моделей муніципального управління / І.В. Шарапанівська, Л.О. Нікітенко [Електронний ресурс] – 2019. Режим доступу : <http://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/download/7617/7619> (дата звернення : 16.03.2020).

30. Кондрацька Н.М. Основні системи і моделі місцевого самоврядування як різновиди системно-структурної організації муніципальної влади / Н.М. Кондрацька // Вісник Харківського національного ун-ту ім. В.Н. Каразіна. – Серія «Право». – 2015. – Вип. 20. Режим доступу : <https://periodicals.karazin.ua/law/article/view/5912/5453> (дата звернення : 29.03.2020).

31. Luigi N. Paper Local Government and Civil Society from Cooperation to Co-Participation/ N. Luigi. [Електронний ресурс]. – 2018. Режим доступу : <https://www.grin.com/document/136645> (дата звернення: 13.03.2020).

32. Баймуратов М. Децентралізація публічної влади та права людини в місцевому самоврядуванні: питання взаємозв'язку та взаємообумовленості / М. Баймуратов // Децентралізація публічної влади в Україні: здобутки, проблеми та перспективи: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю (Львів, 15 березня 2019 р.) / за наук. ред. проф. П. Гураля, проф. О. Сушинського. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2019. – С. 9-15.

33. Практичний посібник з питань формування спроможних територіальних громад / за заг. ред.: С. М. Серьогіна. – Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2018. – 164 с

References:

1. Armashova, V.O. (2018). Osnovy stratehichnoho planuvannia rozvytku obiednanykh terytorialnykh hromad [Fundamentals of strategic planning for the development of united territorial communities]. *Rozvytok terytorialnykh hromad v umovakh detsentralizatsii: pravovi, ekonomichni ta sotsialni aspekty: Materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii*. (pp. 19-22). Mykolaiv: MNAU [in Ukrainian].

2. Bobrovska, N.V. (2018). Priorityty staloho rozvytku rehionu za uchasti mistsevykh hromad: adaptatsiinyi pidkhyd [Priorities for sustainable development of the region with the participation of local communities: an adaptive approach]. *Rozvytok terytorialnykh hromad v umovakh detsentralizatsii: pravovi, ekonomichni ta sotsialni aspekty: Materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii*. (pp. 25-28). Mykolaiv: MNAU [in Ukrainian].
3. Donets, Ya.L. (2018). Protsesy detsentralizatsii ta yevropeyskyi dosvid [Decentralization processes and European experience]. *Rozvytok terytorialnykh hromad v umovakh detsentralizatsii: pravovi, ekonomichni ta sotsialni aspekty: Materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii*. (pp. 40-43). Mykolaiv: MNAU [in Ukrainian].
4. Boiarskyi, O.O. (2019). Detsentralizatsiia i liudyna: yevropeyskyi pidkhyd do pobudovy systemy koordynat [Decentralization and man: a European approach to building a coordinate system]. *Tezy dopovidei Tretoi shchorichnoi vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Munitsypalna reforma v konteksti yevrointehratsii Ukrainy: pozytsiia vlady, naukovtsiv, profspilok ta hromadskosti»*. (pp. 210-218). Kyiv: TOV «VI EN EI PRES» [in Ukrainian].
5. Dubinina, M.V. (2018). Napriamy rozvytku instytutsionalnoi struktury rehionu [Directions of development of the institutional structure of the region]. *Rozvytok terytorialnykh hromad v umovakh detsentralizatsii: pravovi, ekonomichni ta sotsialni aspekty: Materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii*. (pp. 43-45). Mykolaiv: MNAU [in Ukrainian].
6. Solodunenکو, R.S. (2018). Znachennia detsentralizatsii ta stvorennia obiednanykh terytorialnykh hromad dlia rehionalnoho rozvytku [The importance of decentralization and the creation of integrated territorial communities for regional development]. *Rozvytok terytorialnykh hromad v umovakh detsentralizatsii: pravovi, ekonomichni ta sotsialni aspekty: Materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (pp. 111-113). Mykolaiv: MNAU [in Ukrainian].
7. Baldzhy, K.V. (2018). Kontseptualno-pravovi zasady detsentralizatsii v Ukraini [Conceptual and legal bases of decentralization in Ukraine]. *Rozvytok terytorialnykh hromad v umovakh detsentralizatsii: pravovi, ekonomichni ta sotsialni aspekty: Materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (pp. 137-140). Mykolaiv: MNAU [in Ukrainian].
8. Lompei, S.O. (2018). Detsentralizatsii vlady v Ukraini: osnovni aspekty ta polozhennia [Decentralization of power in Ukraine: main aspects and provisions]. *Rozvytok terytorialnykh hromad v umovakh detsentralizatsii: pravovi, ekonomichni ta sotsialni aspekty: Materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (pp. 149-152). Mykolaiv: MNAU [in Ukrainian].
9. Skokova, K.M. (2018). Problematyka detsentralizatsii v Ukraini [Problems of decentralization in Ukraine]. *Rozvytok terytorialnykh hromad v umovakh detsentralizatsii: pravovi, ekonomichni ta sotsialni aspekty: Materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (pp. 169-174). Mykolaiv: MNAU [in Ukrainian].
10. Ushkanenko, M.P. (2018). Detsentralizatsiia: peredumovy ta pravovi aspekty zaprovadzhennia [Decentralization: preconditions and legal aspects of implementation]. *Rozvytok terytorialnykh hromad v umovakh detsentralizatsii: pravovi, ekonomichni ta sotsialni aspekty: Materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (pp. 180-183). Mykolaiv: MNAU [in Ukrainian].
11. Bedrii, R. (2019). Biudzhety obiednanykh terytorialnykh hromad u konteksti detsentralizatsii vlady v Ukraini [Budgets of united territorial communities in the context of decentralization of power in Ukraine]. *Detsentralizatsiia publicanoi vlady v Ukraini: zdobutky, problemy ta perspektyvy: Materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii za mizhnarodnoiu uchastiu / za nauk. red. prof. P. Huralia, prof. O. Sushynskoho*. (pp. 23-27). Lviv: LRIDU NADU [in Ukrainian].

12. Hural, P. (2019). Detsentralizatsiia publichnoi vlady i zmitsnennia munitsypalnoi ekonomiky [Decentralization of public power and strengthening of the municipal economy]. *Detsentralizatsiia publichnoi vlady v Ukraini: zdobutky, problemy ta perspektyvy: Materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii za mizhnarodnoiu uchastiu / za nauk. red. prof. P. Huralia, prof. O. Sushynskoho.* (pp. 53-60). Lviv: LRIDU NADU [in Ukrainian].

13. Tsyhanchuk, N.A. (2019). Problemy detsentralizatsii ta shliakhy yikh vyrishennia [Problems of decentralization and ways to solve them]. *Tezy dopovidei Tretoi shchorichnoi vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Munitsypalna reforma v konteksti yevrointehratsii Ukrainy: pozytsiia vlady, naukovtsiv, profspilok ta hromadskosti»* (pp. 130-134). Kyiv: TOV «VI EN EI PRES» [in Ukrainian].

14. Vasylenko, L. (2017). Detsentralizatsiia ta reforma mistsevoho samovriaduvannia [Decentralization and local government reform]. *Administratyvne pravo i protses.* 3. Retrieved from: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/3/28.pdf> [in Ukrainian].

15. Khrebtii, I.V. (2018). Detsentralizatsiia yak rushiina syla pidvyshchennia efektyvnosti derzhavnogo upravlinnia [Decentralization as a driving force for improving the efficiency of public administration]. *Investysii: praktyka ta dosvid.* 1, 109-112. Retrieved from: http://www.investplan.com.ua/pdf/1_2018/22.pdf [in Ukrainian].

16. Bardachova, Yu.M., Lopushynskoho, I.P., Pliushcha R.M. (Eds.). (2019). Hromadivska model samovriaduvannia v Ukraini [Public model of self-government in Ukraine]. Kherson: Knyzhkove vydavnytstvo FOP Vyshemyrskiy V. S. [in Ukrainian].

17. Aleinikova, O.V. (2019). Detsentralizatsiia vlady: chynnyky uspikhu [Decentralization of power: success factors]. *Tezy dopovidei Tretoi shchorichnoi vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Munitsypalna reforma v konteksti yevrointehratsii Ukrainy: pozytsiia vlady, naukovtsiv, profspilok ta hromadskosti»* (pp. 81-84). Kyiv: TOV «VI EN EI PRES» [in Ukrainian].

18. Horokhova, L.V. (2018). Detsentralizatsiia vlady ta reformuvannia mistsevoho samovriaduvannia (na prykladi Zhytomyrshchyny) [Decentralization of power and reform of local self-government (on the example of Zhytomyr region)]. *Detsentralizatsiia vlady, provedennia reform v Ukraini. Suchasnyi stan ta problemy pidhotovky kadriv dlia obiednanykh terytorialnykh hromad : Materialy II Mizhnarodnoi naukovo-metodychnoi konferentsii* (pp. 48-51). Rivne: NUVHP [in Ukrainian].

19. Lytvynchuk, I.L. (2018). Reforma detsentralizatsii ta upravlinnia lokalnym rozvytkom u vymiri intelektualizatsii suspilstva [Reform of decentralization and local development management in the dimension of intellectualization of society]. *Detsentralizatsiia vlady, provedennia reform v Ukraini. Suchasnyi stan ta problemy pidhotovky kadriv dlia obiednanykh terytorialnykh hromad: Materialy II Mizhnarodnoi naukovo-metodychnoi konferentsii* (pp. 114-116). Rivne: NUVHP [in Ukrainian].

20. Drobush, I.V. (2018). Mistseve samovriaduvannia v umovakh detsentralizatsii vlady v Ukraini: suchasnyi stan ta perspektyvy [Local self-government in the conditions of decentralization of power in Ukraine: current state and prospects]. *Chasopys Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia».* Seriiia: "Pravo". 2(18). Retrieved from: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2018/n2/18divstp.pdf> [in Ukrainian].

21. Rusyniuk, M.M. (2018). Problemy ta nedoliky detsentralizatsii publichnoho upravlinnia ta administruvannia [Problems and shortcomings of decentralization of public administration]. *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho.* Seriiia: Derzhavne upravlinnia. 1. V. 29 (68). Retrieved from: http://www.pubadm.vernadskeyournals.in.ua/journals/2018/1_2018/27.pdf [in Ukrainian].

22. Vesperis, S.Z., Reshetniak Ya.V. (2018). Detsentralizatsiia: problemy novosformovanykh obiednanykh terytorialnykh hromad [Decentralization: problems of newly formed united territorial communities]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu.* Vyp. 19. Ch. 1.

Retrieved from: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/24181/1/%D0%94%D0%95%D0%A6%D0%95%D0%9D%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%9B%D0%86%D0%97%D0%90%D0%A6%D0%86%D0%AF%20%D0%9F%D0%A0%D0%9E%D0%91%D0%9B%D0%95%D0%9C%D0%98%20%D0%9D%D0%9E%D0%92%D0%9E%D0%A1%D0%A4%D0%9E%D0%A0%D0%9C%D0%9E%D0%92%D0%90%D0%9D%D0%98%D0%A5.pdf> [in Ukrainian].

23. Novikova, O.F., Amosha, O.I., Antoniuk, V.P., Vyshnevskiy, V.P. ta in. (2018). *Sotsialni resursy detsentralizatsii upravlinnia: mekhanizmy mobilizatsii ta efektyvnoho vykorystannia* [Social resources of decentralization of management: mechanisms of mobilization and effective use]. Kyiv: NAN Ukrainy, In-t ekonomiky prom-sti. [in Ukrainian].

24. Munika, N.O. (2018). Suchasnyi etap detsentralizatsii v Ukraini: problemy y zdobutky [The current stage of decentralization in Ukraine: problems and achievements]. *Visnyk KhNAU im. V.V. Dokuchaieva*. Ser. «Ekonomichni nauky». 3, 386-391. Retrieved from: <http://dspace.knau.kharkov.ua/jspui/bitstream/123456789/1793/1/%D0%9C%D1%83%D0%BD%D1%96%D0%BA%D0%B0%20%D0%9D.%D0%9E..pdf> [in Ukrainian].

25. Holubchak, O.I., Horal, L.T., Korol, S.V. (2016). *Doslidzhennia teoretyko-praktychnykh aspektiv detsentralizatsii yak novoi systemy upravlinnia v Ukraini* [Research of theoretical and practical aspects of decentralization as a new management system in Ukraine]. DOI: 10.15587/2312-8372.2018.149673. Retrieved from: <http://journals.urau.ua/tarp/article/download/149673/154616> [in Ukrainian].

26. Sus, L. (2016). *Provedennia detsentralizatsiinykh reform: uroky dlia Ukrainy* [Carrying out decentralization reforms: lessons for Ukraine]. Retrieved from: http://ir.znau.edu.ua/bitstream/123456789/7910/3/FIRR_2016_20-23.pdf [in Ukrainian].

27. Maidanyk, O. (2018). Stanovlennia ta rozvytok ukraïnskoi modeli mistsevoho samovriaduvannia [Formation and development of the Ukrainian model of local self-government]. *Visnyk APSVT*. Vyp. 1. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/323640878_STANOVLENNIA_TA_ROZVITOK_UKRAINSKOI_MODELI_MISCEVOGO_SAMOVRIADUVANNA [in Ukrainian].

28. Shchebetun, I.S. (2013). *Model mistsevoho samovriaduvannia: poniattia, vzaiemozviazok z kontseptsiiu ta systemoiu mistsevoho samovriaduvannia* [The model of local self-government: the concept, the relationship with the concept and system of local self-government]. *Derzhavne upravlinnia*. Vyp. 1. Retrieved from: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Pchdu_2013_1_12.pdf [in Ukrainian].

29. Sharapanivska, I.V., Nikitenko L.O. (2019). *Kontseptsii (teorii) mistsevoho samovriaduvannia yak osnova dlia vidokremlennia modelei munitsypalnoho upravlinnia* [Concepts (theories) of local self-government as a basis for separating models of municipal government]. Retrieved from: <http://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/download/7617/7619> [in Ukrainian].

30. Kondratska, N.M. (2015). Osnovni systemy i modeli mistsevoho samovriaduvannia yak riznovydy systemno-strukturnoi orhanizatsii munitsypalnoi vlady [Basic systems and models of local self-government as varieties of system-structural organization of municipal power]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho un-tu im. V.N. Karazina*. Seriiia «Pravo». Vyp. 20. Retrieved from: <https://periodicals.karazin.ua/law/article/view/5912/5453> [in Ukrainian].

31. Luigi, N. (2018). *Paper Local Government and Civil Society from Cooperation to Co-Participation*. Retrieved from: <https://www.grin.com/document/136645> [in English].

32. Baimuratov, M. (2019). Detsentralizatsiia publichnoi vlady ta prava liudyny v mistsevomu samovriaduvanni: pytannia vzaiemozviazku ta vzaiemoobumovenosti [Decentralization of public power and human rights in local self-government: issues of interconnection and interdependence]. *Detsentralizatsiia publichnoi vlady v Ukraini: zdobutky, problemy ta perspektyvy: Materialy*

Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii za mizhnarodnoiu uchastiu / za nauk. red. prof. P. Huralia, prof. O. Sushynskoho. (pp. 9-15). Lviv: LRIDU NADU [in Ukrainian].

33. Serohin, S.M. (Eds.). (2018). *Praktychnyi posibnyk z pytan formuvannia spromozhnykh terytorialnykh hromad [A practical guide to the formation of affluent territorial communities]*. Dnipro: DRIDU NADU [in Ukrainian].